

Vesnice roku – Jihomoravský kraj

Zase byla husa? Zkuste příště kozla z Kozojídek, bronzové Vesnice roku!

Třetí místo v celostátním kole soutěže Vesnice roku obsadily letos jihomoravské Kozojídky. Obec se zhruba 500 obyvateli, která leží na úpatí Bílých Karpat, zaujala komisi především bohatým spolkovým životem a udržováním místních tradic. Vesnice ale zdaleka nežije jen z historie, v mnoha oblastech je naopak netradiční a snad i průkopnická. Díky výjimečným kouskům, jakým byla například stavba kaple v období nejtvrďší normalizace, byla obec ojedinelá už za minulého režimu. A v posledních letech zde vznikají tradice, které pravděpodobně proslaví obec i za hranicemi regionu. A to nejen mezi znalci výtvarného umění, kteří vědí, že se zde v roce 1923 narodil akademický malíř Karel Benedík. Například ochutnat svatomartinského kozla, skvělé místní víno a poslechnout si mj. unikátní dívčí kapelu Róžinky láká každým rokem více návštěvníků.

Kozojídští kozlí

Lucie Sýkorová

Do soutěže Vesnice roku se Kozojídky přihlášily poprvé v roce 2003, tehdy ale neuspěly. Na druhý pokus loni získala obec v celostátním kole oranžovou stuhu za spolupráci se zemědělským subjektem. „To bylo díky naší spolupráci se společností Rolnická, a. s. Povolili jsme jí výstavbu bioplynové stanice a díky tomu získala obec řadu výhod,“ uvádí starosta Kozojídek Otakar Březina. „Jednou za dva týdny nám společnost sváží zdarma bioodpad a od příštího roku bude platit naší obci ročně půl milionu korun. A výhledově budou šatny a klubovna u sportovního areálu vytápěny odpadním teplem z bioplynové stanice,“ vyjmenovává.

Většinu žádostí o dotace zpracovává starosta

Letos se staly Kozojídky Vesnicí roku Jihomoravského kraje a umístily se na třetím místě v celkovém pořadí v rámci ČR. Komise ocenila vedle bo-

hatého spolkového života v obci i řadu dalších věcí. „Například fotovoltaičkou elektrárnu, která se nenachází na orné půdě, ale na bývalé skládce. A dále také protipovodňová opatření, jejichž hlavní součástí je desetihektarový rybník,“ říká Otakar Březina. Rybník vybudovala obec v roce 2010 a hned v roce dokončení se tak zachránila před povodní. „Kozojídky byly historicky třikrát pod vodou. Povodně u nás způsobil vždy potok Svodnice, který se vlévá do Moravy a při prudkých deštích se rozvodní. V jednom místě vzniká pak velká laguna, která se poté vylije přes potok Kozojídka až do naší vesnice. Rybník, který jsme vybudovali, tuto vodu zadržuje,“ popisuje Otakar Březina, který je starostou obce od roku 2006.

Za posledních deset let obec zrekonstruovala kapli, obecní úřad a vinné sklípky, vybudovala čističku odpadních vod a kanalizaci, postavila tenisové hřiště, obnovila silnice i chodníky. Kozojídky přitom mají

rozpočet pouhých zhruba pět milionů korun ročně. „Na všechny investice čerpáme dotace, bez nich bychom neudělali vůbec nic,“ konstatuje starosta, který sám zpracovává 90 procent žádostí o granty. „Čističku odpadních vod a kanalizaci jsme stavěli jako sdružení pěti obcí. Náklady byly zhruba 200 milionů, více než 30 milionů tvořila spoluúčást obcí. Použili jsme úspory a zároveň jsme si vzali úvěr,“ upřesňuje Otakar Březina, který před nástupem do funkce starosty pracoval 24 let jako vyšetřovatel u Policie ČR.

Sklípky ze 70. let, které původně připomínaly vzhledem spíše garáže, se podařilo rekonstruovat s pomocí mikroregionu Strážnicko v letech 2006–2007. „Získali jsme peníze na rekonstrukci, majitelé se domluvili a nechali sklípky opravit v jednotném stylu, včetně dostavby střech,“ připomíná starosta. Úprav se dočkalo i prostranství před sklípky a dnes je toto místo jedním z hlavních dějišť kulturního a společenského života v obci.

Cena za šlechtění ovoce napříč generacemi

Bohatá spolková činnost v Kozojídkách ohromí nejen soutěžní komisi. „Máme deset spolků na 500 obyvatel, to je skoro až neuvěřitelné,“ usmívá se starosta. Fungují zde sbor dobrovolných hasičů, sportovní klub, Český zahrádkářský svaz, místní spolek rybářů, Myslivecké sdružení Kozojídky, mužský pěvecký sbor Malina a ženský pěvecký sbor Jahoda, cimbálová muzika Capella, dívčí folková skupina Rózinky a spolek místních seniorek zvaný Babinec. „Mužský sbor Malina vznikl asi před 30 lety. Zhruba tři čtvrtě členek sboru Jahody jsou dcery Malin, tak říkáme, že vlastně Malina stvořila Jahodu. A nejmladší Rózinky jsou zase většinou děti Jahůdek, je to deset slečen ve věku kolem 12–15 let. Loni jsme díky těmto sborům dostali v soutěži Vesnice roku i mimořádné ocenění Za šlechtění ovoce napříč generacemi,“ vysvětluje s úsměvem starosta. Sbory vystupují nejen při kulturních akcích na domácí půdě, při nichž je obec právě díky spolkům soběstačná, ale účastní se i přehlídek a festivalů po celé republice.

Punk folk: Rózinky točí videoklip s autorem Krysáků

Velký úspěch u diváků mají hlavně Rózinky. „Letos na festivalu v Trutnově odlákaly publikum i některým známým zpěvákům. K překvapení všech na ně bylo doslova narváno, přestože vystupovaly ve 14 hodin, kdy obvykle ná-

vštěvnost nebývá největší,“ vypráví starosta. Svůj styl nazvaly Rózinky punk folk, v jejich kapele nechybí violoncello, kytara, harmonika, ukulele, ale ani vozembouch nebo třeba kazoo. Písničky jim skládá učitelka hudby ze ZUŠ ve Veselí nad Moravou, která kapelu dala před čtyřmi roky dohromady. Všechny Rózinky jsou z Kozojídek, ale zázemí ke zkoušení kapely jim poskytuje coby svým žákyním právě ZUŠ ve Veselí.

V současné době připravuje skupina druhé CD a dokončuje i první videoklip na „hitovku“ Tíseň zahrádkáře, v níž je hlavní postavou mandelinka bramborová. S Rózinkami ho točil autor animovaného příběhu Krysáci. „Klip vznikl během týdenního workshopu, který dívky strávily s jeho tvůrcem na chatě v Jeseníkách. V klipu jsou jak tematické záběry dívek na bramborovém poli, tak animační snímky mandelinek bramborových, které vyrobily dívky samy,“ prozrazuje starosta. Videoklip by měl spatřit světlo světa ještě letos, jeho premiéru by starosta rád spojil se setkáním s některou známou hereckou osobností.

Nejlepší báleše v Evropě

Dalším výrazným spolkem v Kozojídkách, který nechybí na žádné akci, je Babinec. „To jsou naše babičky, které hlavně vaří, pečou a smaží. Mají vlastní stánek, ve kterém připravují tradiční báleše, a s tím objíždí i jarmarky a poutě v okolí,“ vysvětluje Otakar Březina. „Naše báleše získaly loni první místo v krajském kole soutěže Vesnice roku

v kategorii Jihomoravský krajáč (typický tradiční regionální pokrm),“ připomíná. A organizátoři soutěže Vesnice roku podotýkají, že kozojídkské báleše bývají označovány dokonce jako nejlepší v Evropě. Babinec se ale nevěnuje jen smažení vdolků. Ve zrekonstruovaných prostorách v patře obecního úřadu organizuje spolek také kurzy vaření a pečení a několikrát vydal i vlastní kuchařku. „Je to v podstatě jediný spolek, který si svými aktivitami dokáže vydělat a nepotřebuje finanční podporu obce,“ podotýká starosta.

Přestože Kozojídky v soutěži Vesnice roku bodují, o nejvyšší metu zatím usilovat nebudou. „V příštích letech se do soutěže hlásit nebudeme. To, že jsme se poslední dva roky věnovali přípravě na soutěž, nás stálo hodně času. Nestihli jsme kvůli tomu některé naše tradiční akce, jako například Kozojídkskou lávku, což je naše slavnost vodních živlů na rybníčku spojená s průvodem a tzv. zpíváním na vodě,“ konstatuje Otakar Březina. Další akcí, která letos padla na oltář úspěchům obce v prestižní soutěži, je tradiční hromadný výlet na kolech na vrch Javořina. Jeho hlavním iniciátorem byl přímo starosta, je totiž sám vášnivým cyklistou. „Na kole vyřizují i většinu pracovních záležitostí, málokdy jedu někam autem,“ prozrazuje.

Kozojídky chystají boom. O nové parcely je obrovský zájem

Zatímco některé obce mají stop stav, co se týká volných pozemků, a o „náplavu“ ani příliš zájem nemají, Kozojídky se rozšiřovat chtějí. „Novou zástavbu právě chystáme ve směru na Hroznovou Lhotu. Vyrůst by tam mělo v první fázi 24 nových domů,“ uvádí Otakar Březina. V přípravě zasítování pozemků pomohou obci mimo jiné dva miliony, které získala od kraje díky úspěchu v soutěži Vesnice roku. Zbývající náklady chce pokrýt ziskem z prodeje parcel.

Zájem o pozemky v Kozojídkách je velký. „Myslím, že kdybychom teď měli k dispozici 60 parcel, prodali bychom je všechny,“ podotýká Otakar Březina. Lidi láká úspěch obce v soutěžích a Kozojídky jsou zároveň jedinou obcí v okolí, která má potenciál se rozrůstat. „Výhodná je blízkost města Veselí nad Moravou, kde jsou školy i pracovní pří-

Kozojídky očima dětí – expozice dětí MŠ na zahrádkářské výstavě, kterou navštívila tisícovka lidí

ležitosti. Od nás do Veselí vede navíc i cyklostezka,“ doplňuje starosta. Výhledově by se podle něj mohlo v okrajové části obce postavit celkem až 80 domů, což by postupně zvýšilo počet obyvatel až o třetinu. Ne všichni starousedlíci jsou ovšem z takové představy nadšeni. „Ozývají se tu a tam někteří, kterým se příliš nelíbí, že se sem budou stěhovat cizí lidé. Je to spojeno především s obavami, aby se nepřerušila kontinuita. Ale potřebovali bychom víc mladých lidí, některé spolky nebo party nemají dost následovníků už dnes. A z cizích, kteří teď přijdou, se za pár desítek let stanou naši,“ věří starosta.

Na kozla přijdou celé Kozojídky

Obyvatelé Kozojídek si obzvlášť zakládají na udržování místních tradic. Každoročně pořádají fašank, den matek, den dětí, košty vína, pálení čarodějnic a další. Některé klasické slavnosti pojali po svém a stali se tak magnetem pro návštěvníky ze širokého okolí. K takovým patří například krojové hody s opékáním kozojidského kozla, které se konají na svatého Martina. „Každoročně v dubnu odvezeme tři kůzlata na pastvinu vedle vinných sklepů a v listopadu je pak porážka. Jednoho kozla opékáme a ze zbytku připravíme ražniči na hody. Pečení kozla a hodová zábava se pak koná na prostranství u sklepů,“ popisuje starosta tradici, která vznikla až po slavnosti u příležitosti otevření zrekonstruovaných vinných sklepů v roce 2007. „Slavnost se tehdy velmi vydařila, byly tam doslova celé Kozojídky. Předtím začaly tradiční společné zábavy už trochu upadat, mladým se už nechťelo chodit na dechovky, ale tady se zase sešli všichni. Tak jsem poté přišel s nápadem, že bychom mohli udělat takovou venkovní zábavu právě i na svatého Martina. Hned v dalším roce se konala poprvé a funguje to stále výborně,“ pochvaluje si Otakar Březina.

Stejně starý je i nápad s pečením kozla. „Když jsem nastoupil do funkce starosty, přijel jednou na kontrolu našeho biokoridoru u rybníčku inspektor životního prostředí z Brna. Zeptal se mě žertem, jak často pečeme v Kozojídkách kozy. A tak vznikl nápad spojit svatomartinskou zábavu s něčím, co by bylo typické jen pro naši obec,“ vy-

práví s úsměvem starosta. O kozlíky na pastvě se půl roku stará zaměstnanec úřadu. A příkrmuji je suchým pečivem i místní, kteří to berou jako atrakci pro děti a cíl vycházek.

Další tradicí, která byla v Kozojídkách obnovena v posledních letech, je oslava 28. října. „S nápadem přišel Babinec. Myslím si, že je to tak významný svátek, že by se měl mladým lidem připomínat. Pořádáme lampionový průvod ke hřbitovu, kde položíme věnec k pomníku padlých za I. světové války a zazpíváme hymnu a píseň Ach synku, synku. Pak se vrátíme na obecní úřad, kde posedíme a dáme si kávu nebo čaj a dobrotu, které nám napeče náš Babinec,“ popisuje starosta.

Zahrádkářskou výstavu navštíví až tisíc lidí

Oblibu široké veřejnosti si získala také tradiční podzimní výstava ovoce a zeleniny, která se koná v Kozojídkách už zhruba 40 let. „Zahrádkáři zapojili i školy a školky, které na výstavu vyrábí celé expozice. Návštěvnost výstavy je kolem tisícovky lidí za dva dny. Každý návštěvník je zároveň hodnotitelem, při vstupu dostane kartu a zaškrťaváním může hlasovat pro jednotlivé druhy ovoce nebo výrobky. A vyhodnocují se samozřejmě i největší výpěstky,“ uvádí Otakar Březina.

Tradicí je i společné přivítání Mikuláše. „Na prostranství před kaplí sv. Martina pořádáme pro děti mikulášskou nadílku. Pro děti připravíme balíčky, pro dospělé uvaříme svačák,“ popisuje starosta. „Takto jsme to zorganizovali loni poprvé, dříve jezdil Mikuláš s čerty a anděly po vesnici na voze,“ dodává. A letos poprvé Kozojídští rozsvítí společně také vánoční strom před kaplí.

Kulturní sál, ve kterém se dnes konají výstavy nebo bály, vznikl v patře obecního úřadu díky rekonstrukci budovy před třemi lety. Tehdy získala obec dotaci dva miliony korun na zateplení úřadu. Prostory v patře, kde je kromě kulturního sálu také zasedací místnost a kuchyň pro Babinec, opravovala obec ale z velké části svépomocí. „Na tento účel jsme získali dotaci jen 200 tisíc, 800 tisíc jsme museli dofinancovat sami. Najali jsme zedníka a pomáhal jsem mu i já, hlavně jsem boural. Materi-

Replika původní historické kapličky, která nepřežila minulý režim

ál nám vyvážely v kolečkách ženy z úřadu práce,“ vzpomíná Otakar Březina.

V Kozojídkách dokázali postavit kapli za normalizace

Duchovním centrem a dominantou obce je kaple sv. Martina. K jejímu vzniku se váže kuriózní příhoda, která souvisí s minulým režimem. „Kaple byla vysvěcená v roce 1971, tedy v období normalizace. To se podařilo jen díky tomu, že budova byla oficiálně stavěna jako požární zbrojnice. Věž se zvonící měla podle projektu sloužit k sušení hadic. Po dokončení byla ale budova vysvěcena na kapli,“ vypráví Otakar Březina. V roce 2012 prošla kaple rekonstrukcí a úpravy se dočkalo i prostranství před hlavním vchodem do kaple. „Osadili jsme tam stromy a zastřešené lavičky, takže zde vzniklo centrum obce a kaple se stala hlavním novodobým symbolem Kozojídek,“ dodává starosta. A právě zde má svůj původ také další zvláštnost Kozojídek – žluté chodníky. „Prostranství před kaplí je laděné do žluta. Nemám rád unifikovanou šedou barvu chodníků, tak mě napadlo, že bychom mohli použít žlutou zámkovou dlažbu všude, kde se dělaly nové chodníky,“ vysvětluje Otakar Březina.

Kaple sv. Martina není jediným svatostánkem v Kozojídkách. Znovu vystavěna byla i původní historická kap-

Na prostranství před vinnými sklípky se konají kulturní akce

lička, která naopak období komunismu nepřežila. Její přesnou repliku umístili Kozojídkští v sousedství vinných sklepů.

Přestože kultura a tradice mají v Kozojídkách nezastupitelné místo, na své si zde přijdou i sportovci. V místním sportovním areálu jsou k dispozici dvě víceúčelová hřiště se zázeminami a přilehlá hospoda s dětským hřištěm. Další funkční hospoda se nachází v centru obce. A jak se uживí v obci s 500 obyvateli dvě hostinská zařízení? „Hospodě u hřiště napomáhá hodně to, že je nejbližší hospodou zároveň pro dvě sousední vesnice,“ konstatuje Otakar Březina. Významnou akcí nejen pro sportovce, ale i pro majitele hostince je turnaj v malé kopané Memoriál Paje Šrahůlka. Na ten se do Kozojídek sjíždí každoročně kolem třiceti manšaftů. „Navíc u hřiště pořádáme zábavy pro mladé, například na pálení čarodějnic. V tom jsme asi už jediní široko daleko a na takové akce sem přijede 600–700 lidí. Provozovatel hospody má od obce k dispozici pódium, party stan a pивní sety,“ dodává starosta. Druhá hospoda, která se nachází přímo v obci, si zase přijde na své díky tradičním slavnostem, především hodům.

Nejvíce vinic na osobu v okrese

A nebyla by to jižní Morava, kdyby zde svou roli nehrálo také víno. Vinař-

ství se věnuje asi třicet místních rodin a košť vín patří i v Kozojídkách mezi tradiční akce. Jedním z místních vinařů, kteří ještě umí a používají tradiční postupy při výrobě vína, je Stanislav Lakosil. Pochází z nedalekého Radějova a do Kozojídek se přizpůsobil. „Vinohrad měla i moje rodina. Ale nejvíce jsem se naučil od tchána, který získal řadu ocenění a byl i předsedou degustační komise,“ vypráví vinař. Se svou rodinou obhospodařuje vinohrad, který čítá asi 500 hlav. Vyprodukuje tedy maximálně 500 litrů vína za rok. „Vino dělám tradičním způsobem bez použití chemie a bez filtrace. Používám jen

bentonit a minimální množství síry, té obsahuje naše víno méně než polovinu množství, které v sobě má běžné víno v obchodech,“ vypráví vinař. Jeho víno je vynikající, ale na trhu k dostání není. „Vyrábím už jen pro rodinu a přátele,“ zdůrazňuje. Komu své vzácné umění předá, zatím neví. Přestože má tři děti a několik vnoučat, na zapáleného následovníka dosud čeká...

Vinařství se v Kozojídkách věnuje také společnost Rolnická, a. s. „Ta vysadila před zhruba sedmi lety nové vinice. Díky tomu máme nyní nejvíce vinic na osobu v celém okrese,“ podotýká Otakar Březina.

Co dál? Na řadě je ještě sběrný dvůr a zeleň

Kanalizace je v zemi, silnice a chodníky mají nový povrch, kaple i úřad novou fasádu, co tedy dál? Kozojídky budí dojem, že na řadě už mohou být snad jen „drobné kosmetické úpravy“. Jak prozradil starosta, k hlavním plánům obce pro další období opravdu patří výsadba zeleně, do budoucna případně obnova veřejného osvětlení. „Čekáme na vhodný dotační titul, který bychom mohli využít na ozelenění obce. Chceme nějak jednotně osadit především hlavní ulice. Přesnou představu zatím nemám, pověříme nějakého architekta,“ říká Otakar Březina. Na dotační příležitost čeká ještě jedna investice – rekonstrukce sběrného dvora. A pak? Možná si i starosta bude moct konečně už jen v klidu užívat bohatý kulturní život ve své obci... ■

Starosta Otakar Březina (vpravo) a vinař Stanislav Lakosil